

Интервју: Мирослав Лајчак, високи представник за БиХ: “Нећу писати књигу о БиХ”

Разговарала: Вилдана Селимбеговић

НЕЋУ ПИСАТИ КЊИГУ О БИХ

Најновији “последњи високи представник” у ексклузивном интервјуу за Дане говори о реформи полиције, промјени Устава БиХ, домаћим политичким лидерима, ТВ каналу на хрватском језику...

ДАНИ: Господине Лајчак, Ваш босански наступ чини се врло енергичним. Недавно сте и врло прецизно поставили рокове за договор о реформи полиције: рекли сте да све мора бити завршено до септембра, али, потом сте сами себе демантовали. Зашто? Јесте ли у међувремену схватили да договор о реформи полиције неће бити постигнут до предвиђеног рока?

ЛАЈЧАК: Нисам свјестан тога да сам себе демантовао. Ја увијек инсистирам на томе шта сам првобитно рекао – да треба то да завршимо у септембру. Од тога никад нисам одустао. Ја сам само рекао да то није формални термин који нам је неко наметнуо. Такође, рекао сам да све што нам је потребно јесте политички споразум који је заснован на компромису. За то нам не треба шест мјесеци. Или јесмо спремни или нисмо спремни. И образложио сам зашто је потребно да се то уради у септембру. Крај септембра је последњи термин за укључивање података у годишњи извјештај Европске комисије и улазимо у припрему сљедећег Управног одбора Савјета за имплементацију мира, што значи да, ако пропустимо септембар, онда смо изгубили годину. А то нам није потребно. Можда је проблем у томе што је одмах, чим сам рекао да је септембар тај наш термин за постизање договора о реформи полиције, почело неко истраживање – ко је то наметнуо. Зато сам објаснио да то није никакав формално наметнути рок, међутим, ја и даље чврсто стојим иза тога да у септембру морамо то да завршимо. Од тога никада нисам одустао. Управо све то што радим, радим тако, у тој динамици, да бисмо у септембру имали договор о реформи полиције.

ДАНИ: Заиста, веома инсистирате. Шта ако се то не догоди?

ЛАЈЧАК: Ја не размишљајем у категорији шта ако се то не догоди.

ДАНИ: Имате ли резервну опцију?

ЛАЈЧАК: Резервна опција је стагнација. И изолација. И губљење темпа. Зато се ја, једноставно, и не бавим резервном опцијом. Ту је потребно да се докаже прихватање одговорности, мудрост политичара да се постигне компромис. Зашто? Јер, ово је услов од којег Европска унија неће да одустане, и нема разлога, јер Босна и Херцеговина жели да иде према Европској унији. БиХ мора овај проблем да ријеша. Тај проблем је директно формулисан као услов за потписивање споразума. Потписивање споразума је корак на путу. Ми немамо алтернативу. Ако не можемо то да ријешимо данас, каква је онда вјероватноћа да ћемо да постигнемо договор у новембру или јануару? Никаква. Онда смо стали, а онда идемо у изолацију.

ДАНИ: Судећи по изјавама домаћих политичара, ми смо, свакако, стали. И бошњачка и српска страна су заузеле врло чврсте ставове. Гдје мислите да тражите компромис?

ЛАЈЧАК: Компромис тражимо унутар три европска принципа, а ја сам имао разговор са свим водећим политичарима у овој земљи, и сви су свјесни тога да имамо три принципа која су дефинисана, која остављају простор за договор, и сви подржавају моју намјеру да тражимо и да налазимо договор унутар тих принципа.

ДАНИ: Господине Лајчак, реците ми Ваш став: може ли МУП РС опстати након пресуде Међународног суда правде у Хагу?

ЛАЈЧАК: То су двије различите ствари у једном питању. Пресуда Међународног суда правде у Хагу је јасна и јасни су и њени закључци. Реформа полиције је друго питање. Наравно, све је повезано са свим. Са друге стране, немојмо да тражимо неке вјештачке повезаности. Реформа полиције је питање чији је циљ, наравно, функционалност полиције, које је постало за ову земљу услов на њеном путу према ЕУ, и то је пут који нема алтернативу. Значи, хајде да не повезујемо све са свим. Ја сам видео да је ту већ било покушаја да се у реформу полиције укључи и реформа Устава, дакле, да се на неки начин реформа устава уведе на мала врата. Ако ћемо још и пресуду Међународног суда правде повезати са реформом полиције, онда ћемо добити један гулаш из којег нема искорака. Хајде да ријешимо свако питање одвојено, како и треба.

ДАНИ: Ви знате да је МУП РС у тој пресуди означен одговорним за геноцид у Сребреници и чињење тешких ратних злочина на остатку простора БиХ. Дакле, то је мој разлог због којег Вас питам за став о МУП-у РС-а, односно о његовом опстанку. Али, мислим да има још аргумената за постављање оваквог питања: о каквој реформи полиције уопште говоримо, ако је услов да се чува МУП РС, тј. полиција којој је недавно Радован Станковић ишетао из затвора из Фоче и ентитета?

ЛАЈЧАК: Је ли Међународни суд правде тражио да се укине МУП РС у својој пресуди?

ДАНИ: Сматрате ли Ви да он треба да остане зато што Међународни суд правде то није тражио?

ЛАЈЧАК: Није битно шта ја сматрам. Битно је да сви који су одговорни и који су починили злочине носе одговорност. То је битно, и то је један од мојих приоритета. На томе ја радим. Али, хајде да рјешавамо питања тако како она иду, јер ако све убацимо у један гулаш, онда ћемо бити потпуно изгубљени. Међународни суд правде је изрекао своју пресуду. Она има своје правне консеквенце, она има своје моралне консеквенце. Ја сам рекао да нема бјежања од одговорности. Сви који јесу криви, морају да се суоче са правдом, морају да носе одговорност, а свим другима, чија се имена налазе на сребреничкој листи, а нису одговорни, треба скинути љагу са имена. Управо због тога сам и предузео неке кораке у том смислу. То је једна ствар и нема правде без истине, а нема помирења без правде, и нема будућности без помирења. То је јасно, а реформа полиције је техничко питање које треба да се рјешава као техничко питање. А реформа Устава је још једно важно политичко питање које ћемо ријешити послије или почети да рјешавамо одмах након рјешавања реформе полиције.

ДАНИ: Управо сам хтјела да Вас питам за реформу Устава. Ви стално истичете да је она ствар домаће политике. Може ли БиХ без уставних реформи у Европску унију? Ако не може, а Ви инсистирате на договору домаћих политичара који - како сте се већ могли увјерити - нити хоће, нити могу да се договоре, то опет мора урадити међународна заједница.

ЛАЈЧАК: Мало је сугестивно питање, али ја ћу пробати да трезвено одговорим. Реформа Устава је пријеко потребна, прије свега, овој земљи. Она јесте на листи ових 27 услова или питања која треба да се ријеше у току припрема за придруживање европским интеграцијама. Да се разумијемо, Босна и Херцеговина, каква је данас, је једна мало ефикасна, а превише скупа држава. То сви признају. БиХ је земља са мање од четири милиона становника, а има 14 влада и толико парламената, има...

ДАНИ: Четири стотине министара, а сваки од њих барем три савјетника, секретарицу, возача...

ЛАЈЧАК: Да. Ту се сви разумијемо. У процесу европских интеграција, земља треба да испуњава услове који су у вези с тим, рецимо- да су парламенти у стању да усвоје стотине, хиљаде прописа, а са ефикасношћу коју сад показују и Савјет министара и парламенти, то је немогућа мисија. Није то да неко каже да са овим Уставом БиХ не може да оде у ЕУ, то није формално, али јасно је: да бисмо ушли у ЕУ, треба да ова земља функционише као модерна, ефикасна, ефективна држава. У том смислу је та реформа Устава потребна. И друго: да, ја кажем да мора да буде резултат споразума. Ми смо ту међународна заједница, имамо своје обавезе и свјесни смо тога. Нисмо посматрачи, посебно ја као високи представник, и не могу да будем посматрач. То што ја желим да кажем јесте: ми смо ту, у игри и играћемо нашу улогу. Има ту пуно међународних агенција које помажу, јер не живите ви у вакууму. Али, тиме што ја говорим да то треба да буде домаћи продукт, желим да кажем да није наш циљ да наметнемо Устав. Ми смо ту да помогнемо и политички и експертно. Има ту пуно тога што је већ припремљено и урађено, али, да би земља поштовала свој Устав, ипак треба да дође до њега властитим снагама.

ДАНИ: Господине Лајчак, чули сте најновије пријетње Милорада Додика референдумом. Како ћете реаговати? Хоћете ли га, као и Ваш претходник, пустити да пријети цијелој земљи распадом

све док амерички амбасадор, као што је то урадио уочи избора, не оде у Бањалуку и стане иза његових леђа чекајући да он пред новинарима призна суверенитет земље у којој живи?

ЛАЈЧАК: Мислим да премијер Додик понекад најприје говори, а онда тек почне да размишља. То је његов стил. Мој стил није такав. Са друге стране, ја имам мандат овдје. Ја не мислим да улази у мој мандат, и да је добро за моје успјешно дјеловање, да ја јавно реагујем на сваку глупост коју било који политичар каже, а има их пуно. Ја ништа друго не бих радио. Ја више волим начин дјеловања да ја о мојим резервама или о мојој критици говорим са њима, а говорим, али у четири ока. Немојмо да заборавимо да је Милорад Додик легитимно изабран политичар, премијер Владе РС.

ДАНИ: То нико не оспорава.

ЛАЈЧАК: Он је један од кључних политичких актера у овој земљи и један од кључних фактора да бисмо остварили све то што је за ову земљу потребно остварити. А да себи шаљемо поруке преко медија и да се прозивамо, да упиремо прстом, ја у то никад нећу да се уплићем и радим на томе да би било тога мање и међу вашим политичарима.

ДАНИ: Шта ћете учинити поводом захтјева за реконструкцију Савјета министара? Боље речено: хоћете ли ишта учинити?

ЛАЈЧАК: Уопште не осјећам да ја треба да се мијешам у те разговоре поводом реконструкције, али очекујем и тражим од Савјета министара да ради свој посао и да га ради боље него што је радио до данас.

ДАНИ: Знатно боље?

ЛАЈЧАК: Пуно боље. И о томе разговарам. Имам редовне састанке са господином Шпирићем и виђам се са члановима Савјета министара, редовно им говорим шта од њих очекујем, шта треба да раде и сигурно не очекујем ово њихово медијско препуцавање. Отишли су на одмор, требало би да се одмарају.

ДАНИ: Опростите, али ако ћемо цијенити по резултатима рада - они се одмарају још откада су изабрани.

ЛАЈЧАК: А добро је да се и ми мало одморимо од ове политике која је непотребна. Они имају друге ствари којима треба да се баве, а не да се оптужују узајамно преко медија. Хоће ли они промијенити свој састав или неће, у то ја не улазим, али какви су резултати њиховог труда – то ме јако занима.

ДАНИ: Врло сте принципијелни, рецимо, кад одбијате могућност посебног телевизијског канала на хрватском језику. Зашто ту енергичност нисте до сада примијенили на реформу полиције?

ЛАЈЧАК: Ја је примјењујем. Ја сваки дан посвећујем неколико сати мог радног дана реформи полиције. Обавио сам низ разговора са вашим политичарима у вези са тим. Мислим да у овој фази није потребно, није продуктивно, у ствари, врло је контрапродуктивно да се та дискусија води у медијима. Ја желим да се што више држимо на нивоу разговора који нас воде према циљу, у ствари, да кажем, до сада ми највише енергије узима реформа полиција, иако се то можда са стране не види да је тако.

ДАНИ: Ево зашто Вас то питам. У јавности се стиче утисак да сте и Ви, управо на примјеру тог ефектног одбијања било каквог разговора о ТВ каналу, заправо, приоритет ставили на бошњачко-српски договор, занемарујући хрватски фактор, можда и због чињенице да су Хрвати малобројнији, иако конститутиван народ у БиХ. Подсјетићу Вас да су нетом прије Вашег доласка у Сарајево, у Вашингтон на политички брифинг позвани Силајџић и Додик, а нико од представника хрватских политичких странака. Размишљате ли уопште о томе?

ЛАЈЧАК: Наравно да размишљам о томе. Ја увијек понављам да у овој земљи постоје три конститутивна народа. Имам врло активан дијалог са лидерима хрватских политичких странака на најразличитије начине – чујемо се телефоном веома често, видимо се. То је прва ствар. Друга, ја сам више пута рекао, и ја то мислим, да, у ствари, Хрвати, умјесто тога да се жале да су они најмањи, они имају један посебан простор, који проистиче из тога да су најмањи, а они могу тај простор да искористе. Они могу да дају неке приједлоге или иницијативе, јер ту нема те сумњивости које има више на релацији између српског и бошњачког народа. А што се тиче хрватског телевизијског канала, ја сам реаговао како сам реаговао не зато што не желим да хрватски народ гледа телевизију на хрватском језику, већ зато што начин на који се

то води није озбиљан, а то је оно што ја не могу толерисати. Говори се једно, а, заправо, том акцијом која се предузима, то само разбија неки закон, неки концепт који већ постоји. Ово што они говоре, ово што они раде, не води према стварању трећег канала. То је деструктивно. Умјесто тога да сједнемо заједно и да причамо шта треба да урадимо да се Хрвати не осјећају незадовољни, шта треба да урадимо да виде телевизију Федерације као своју телевизију, јер ја сматрам да је то начин да се дође до резултата, воде се акције за неку јефтину популарност, које су, у ствари, деструктивне.

ДАНИ: Ваши претходници су помпезно најављивали своје задатке, причали о европским принципима, о својим приоритетима и онда су након одлазака писали књиге, оснивали невладине организације и потом у својим наступима врло озбиљно критиковали политику међународне заједнице овдје, Дејтонски устав, однос према БиХ. Који су Ваши приоритети и како процјењујете колико су оствариви?

ЛАЈЧАК: Ја сам, наравно, упознат са тим шта су моји претходници урадили. Током мојих припрема, као што је познато, сусрео сам се са четворицом од пет мојих претходника. Имали смо озбиљне разговоре. Сви су се трудили да помогну овој земљи, и ја у то не сумњам. Сви су дјеловали у неким конкретним временским историјским околностима. Наравно, након завршетка мандата, имате можда неку дистанцу од тога шта сте радили, јер ту сте у свакодневној политици, а можда, гледајући уназад, дођете до сазнања да би неке ствари урадили на други начин. Међутим, нема повратка. Ја сам исто тако дошао да наставим оно што сам наслиједио. За нешто сам захвалан мојим претходницима, нешто ми прави проблем. Нема смисла да спекулишем око тога. Ту смо гдје смо, и ја и ова земља, и треба да рјешавамо проблеме. Али, могу да искористим ово питање да кажем да ја сигурно нећу писати књигу кад завршим свој мандат. Сигурно нећу. Заиста мислим да имам, захваљујући овој позицији, и ексклузивне информације и ексклузивне контакте. Међутим, нећу да их користим зарад моје личне популарности, моје промоције, то не би било озбиљно према мом послу. Ја сам дипломата, не само по каријери, већ и по размишљању, методама, и зато мислим да пуно тога што знам треба да чувам за себе или да користим за добробит ове земље.

ДАНИ: Нисте ми рекли који су Ваши приоритети и шта мислите колико су оствариви?

ЛАЈЧАК: Моји приоритети су, прво, реформа полиције, коју треба да ријешимо одмах да бисмо могли да се фокусирамо на два питања која су од стратешког значаја за ову земљу – европске интеграције и реформа Устава. То прво треба да ријешимо одмах, док друго и треће треба да захватимо што је могуће дубље – то је процес из којег нема повратка, у којем нема двоструког тумачења, да свима постане јасно да је ова земља на правом путу. Сљедећи приоритет је, наравно, истина, правда, суочавање са прошлошћу. То је јако потребно за ову земљу. То су моји кључни принципи. Наравно, имам и читав низ конкретних задатака, али у том је оквиру оно што ја желим да постигнем: кад будем одлазио из ове земље, да нема сумње да је БиХ на путу према томе да постане једна модерна, европска, политички стабилна, економски просперитетна, демократска земља.

ДАНИ: Који проценат успјеха себи дајете?

ЛАЈЧАК: Ја себи не дајем проценте успјеха. Једноставно размишљам о томе шта треба да се уради, а тога има стално.

ДАНИ: У којим процентима мислите да ћете то остварити?

ЛАЈЧАК: Ја сам перфекционист, ја увијек тражим 100 посто.

ДАНИ: Имате, дакле, нешто заједничко са Силајџићем.